

บทที่ 2

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมในการระดมเงินฝาก และผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งใหม่ ดังนั้นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ และแนวคิดที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์จึงประกอบไปด้วย ทฤษฎีอุปทานของเงินออม, ทฤษฎี Transaction Cost, ทฤษฎีการดำเนินงานและการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งแนวคิดในการประเมินผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ และแนวคิดในการสร้างภาพจน์ของธนาคาร

ส่วนงานวิจัยในอดีตที่นำมาศึกษาจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระดมเงินฝากและปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนผลการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษางานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และต่อยอดความรู้สำหรับการทำงานวิจัยครั้งนี้

2.1 ทฤษฎีอุปทานของเงินออม

ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก ได้กล่าวไว้ว่า อุปทานของเงินออมในระบบเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับอัตราดอกเบี้ยโดยตรง กล่าวคือ เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น อุปทานของเงินออมจะเพิ่มขึ้น และในทางตรงข้ามหากอัตราดอกเบี้ยลดลง อุปทานของเงินออมจะลดลง

อุปทานของเงินออมในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมในการออมเงินของประชาชน โดยประชาชนจะนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคไปฝากไว้ในบัญชีเงินออมที่ธนาคารพาณิชย์ หรือลงทุนในหลักทรัพย์ใด ๆ เพื่อให้ได้รับดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนที่ประชาชนคิดว่าคุ้มกับการยอมสละการบริโภคในงวดปัจจุบัน เพื่อการบริโภคในอนาคต ดังนั้นถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง ประชาชนจะออมเงินไว้มากขึ้น แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผลตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยจะไม่คุ้มกับการเก็บออมเพื่อไปบริโภคในอนาคต (เมื่อเทียบกับอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น) ประชาชนก็จะหันกลับมาบริโภคในปัจจุบันแทน นั่นคือ จะออมทรัพย์น้อยลง ดังนั้น การออมจึงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ย ซึ่งสามารถเขียนอยู่ในรูปฟังก์ชันการออมได้ดังนี้

$$s = s(r) \quad ; \quad \frac{ds}{dr} > 0$$

โดยที่

$$s = \text{การออม}$$
$$r = \text{อัตราดอกเบี้ย}$$

ดังนั้นในการระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ เมื่อธนาคารพาณิชย์เสนออัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงขึ้น ก็จะจูงใจให้ประชาชนออมเงินมากขึ้น โดยนำเงินมาฝากกับธนาคารพาณิชย์มากขึ้น

นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ยังใช้ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับการออมเงินของประชาชนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจากทฤษฎีนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการขยายหรือรักษาส่วนแบ่งตลาดเงินฝากของตน โดยการเสนออัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์อื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนนำเงินมาฝากกับธนาคารของตนมากขึ้น (ธรรมชาติของเงินจะไหลจากที่ที่ให้ผลตอบแทนต่ำไปยังที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่เงินฝากยังคงได้รับความคุ้มครองเต็มจำนวนจากทางการ ดังนั้นความเสี่ยงในการฝากเงินกับแต่ละธนาคารจึงเท่ากัน และอยู่ภายใต้สมมุติฐานที่ว่าธนาคารสามารถนำเงินที่รับฝากมา ไปบริหารต่อเพื่อให้เกิดผลตอบแทนที่คุ้มค่าได้ เช่น นำไปปล่อยสินเชื่อ หรือนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ

2.2 ทฤษฎี Transaction Cost

ต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost) คือต้นทุนด้านเวลาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อหน่วยเศรษฐกิจมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการหรือทำธุรกรรม (Transaction) ระหว่างกันในตลาด โดยต้นทุนธุรกรรมนี้เกิดขึ้นทั้งกับผู้ผลิตและผู้บริโภค หรือผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

สำหรับธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นธุรกิจที่ให้บริการด้านธุรกรรมทางการเงิน ต้นทุนธุรกรรมจึงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งถ้าธนาคารสามารถบริหารต้นทุนส่วนนี้ได้ดี ก็จะทำให้ต้นทุนรวมของธนาคารลดลง และส่งผลให้ความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น โดยวิธีที่ธนาคารนำมาใช้ในการลดต้นทุนธุรกรรมมีด้วยกันหลายวิธี ได้แก่

- 1) การนำเครื่องให้บริการอัตโนมัติมาช่วยพนักงานในสาขาเพื่อให้บริการแก่ลูกค้า เช่น เครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) เครื่องฝากเงินอัตโนมัติ (CDM) เครื่องปรับยอดสมุดเงินฝากอัตโนมัติ ซึ่งจะทำให้ธนาคารสามารถให้บริการลูกค้าได้ในจำนวนที่มากขึ้นโดยไม่ต้องเพิ่มจำนวนพนักงาน และภายใต้ระยะเวลาทำการที่เท่าเดิม ส่วนลูกค้าเองก็ไม่ต้องเสียเวลารอคิวเพื่อรับบริการจากพนักงาน

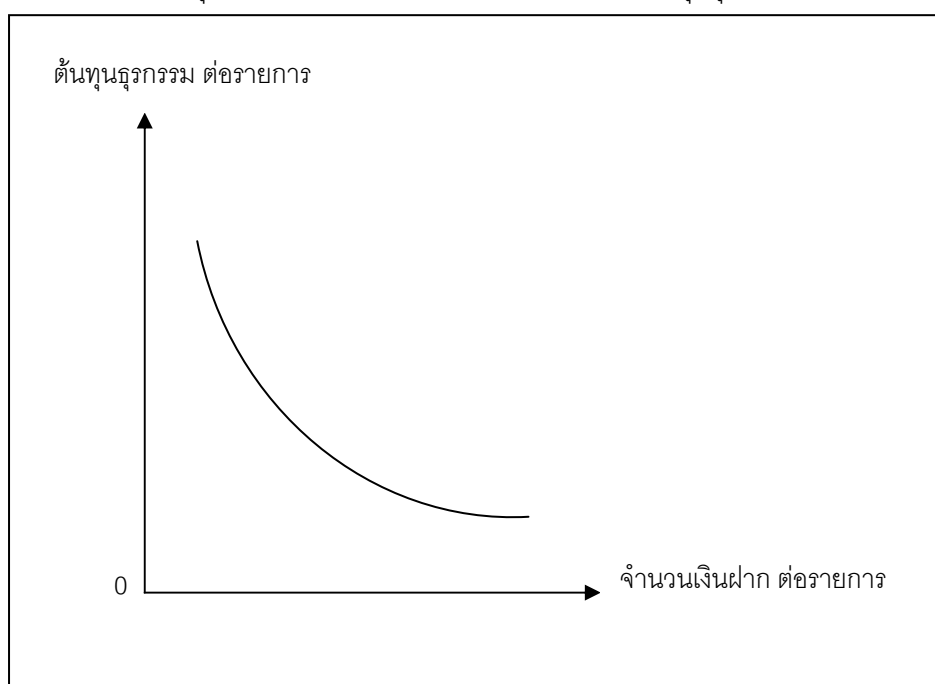
- 2) การนำเทคโนโลยีในการสื่อสารมาให้บริการ เช่น บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) บริการธนาคารทางโทรศัพท์และโทรศัพท์มือถือ (Telephone Banking, Mobile Phone Banking) วิธีนี้นอกจากจะช่วยลดต้นทุนธุรกรรมของธนาคาร โดยลดภาระงานของสาขาแล้ว ยังช่วยให้ลูกค้าไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำธุรกรรม

ที่ธนาคาร เพราะลูกค้าสามารถทำธุรกรรมที่ไหนก็ได้ที่สามารถเชื่อมต่อกับระบบสื่อสารได้ (บุญลือ เทียนทองผาติกุล, 2548, น. 13)

3) การบริหารจัดการของธนาคารเพื่อให้ได้เงินฝากมา เช่น การที่ธนาคารเลือกหรือให้ความสนใจที่จะรับฝากเงินของลูกค้ารายใหญ่มากกว่ารายย่อย วิธีนี้จะช่วยทำให้ธนาคารสามารถลดต้นทุนธุรกรรมลงได้ เนื่องจากโดยปกติลูกค้ารายใหญ่จะมียอดเงินฝากในแต่ละครั้งเป็นจำนวนที่สูงกว่าลูกค้ารายย่อย ดังนั้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนธุรกรรมต่อการรับฝากเงินแต่ละครั้งที่มีค่าคงที่ (ได้แก่ ขั้นตอนในการทำธุรกรรมรับฝากเงิน <ต้นทุนด้านเวลา> และค่าใช้จ่ายในการรับฝากเงิน <เช่น เงินเดือนพนักงาน ค่าเช่าอาคารสถานที่>) จึงทำให้ต้นทุนธุรกรรมในการรับฝากเงินของธนาคารลดลง ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1

ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการบริหารจัดการเพื่อให้ได้เงินฝากมา (ต้นทุนธุรกรรม) กับจำนวนเงินฝาก

ที่มา : โดยผู้วิจัย

อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษานี้ จะให้ความสำคัญกับวิธีลดต้นทุนธุรกรรม โดยใช้วิธีการบริหารจัดการเพื่อให้ได้เงินฝากมา เป็นหลัก

2.3 ทฤษฎีการดำเนินงาน และการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์

การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ จะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการ คือ (พรนพ พุกกะพันธ์ และ ประเสริฐชัย ไตรเสถียรพงศ์, 2544, น.47-48)

1) ต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งผลกำไร (Profitability) เพราะผลกำไรที่ได้จะต้องจ่ายเป็นเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น และเป็นรายจ่ายในการดำเนินงาน กิจกรรมที่มีผลกำไรมากก็จะมีกำไรสะสม ทำให้เงินกองทุนของกิจการเพิ่มมากขึ้น เป็นหลักประกันสำหรับผู้ฝากเงินและสร้างความเชื่อมั่นต่อธนาคาร

2) ต้องดำรงสภาพคล่อง (Liquidity) ในการจัดการทรัพย์สินของธนาคารพาณิชย์ จะต้องคำนึงถึงสภาพคล่องเป็นสำคัญที่สุด ถ้าธนาคารพาณิชย์ขาดสภาพคล่อง ไม่สามารถจ่ายเงินให้กับลูกค้าที่มาเบิกถอนได้ ความเชื่อมั่นที่มีต่อธนาคารก็จะหมดไป และอาจจะทำให้ธนาคารถึงกับต้องล้มไปได้

3) ต้องยึดหลักความปลอดภัย (Safety) ตามปกติผู้ฝากเงินจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของธนาคารพาณิชย์ที่ตนนำเงินไปฝากไว้เป็นอันดับแรก ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อและการลงทุนต่าง ๆ ของธนาคาร เพื่อให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ฝากเงินว่าธนาคารจะไม่ปิดกิจการเนื่องจากการบริหารงานผิดพลาด

4) ต้องยึดหลักความมั่นคงทางการเงิน (Solvency) โดยธนาคารจะต้องรักษาฐานะการเงินของธนาคารให้มั่นคงปลอดภัยจากการล้มละลาย ด้วยการบริหารงานให้ทรัพย์สินมีมูลค่ามากกว่าหนี้สินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้เงินกองทุนเพิ่มขึ้น ฐานะของกิจการก็จะมั่นคงมากขึ้นในที่สุด

สำหรับการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ มีอยู่ด้วยกัน 2 แนวทาง คือ การจัดการด้านสินทรัพย์ (Asset Management) และการจัดการด้านหนี้สิน (Liability Management) ซึ่งทั้ง 2 แนวทาง มีรายละเอียดดังนี้ (ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ, 2535, น. 134-135)

แนวทางที่ 1 การจัดการด้านสินทรัพย์ (Asset Management)

แนวทางนี้มีข้อสมมติว่า แหล่งที่มาของเงินทุนถูกกำหนดมาจากปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดมาให้ ธนาคารถือว่าปริมาณและองค์ประกอบของเงินฝากประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญ และอัตราการหมุนเวียนจะคงที่ ธนาคารจะต้องพยายามรักษาระดับสภาพคล่องให้สอดคล้องกับลักษณะของเงินฝากธนาคาร ดังนั้น ปริมาณของแหล่งที่มาของเงินทุน

จึงเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรการใช้เงินทุน โดยธนาคารพยายามจัดการบริหารโครงสร้างสินทรัพย์ตามความสำคัญ ดังนี้

1. เงินสำรองอันดับที่ 1 เป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่มีสภาพคล่องสูงที่สุด ประกอบด้วย เงินสดที่เก็บไว้ในธนาคารเอง เงินสำรองที่ฝากไว้ในธนาคารกลาง (ธนาคารแห่งประเทศไทย) เงินฝากเผื่อเรียกที่ฝากไว้ในธนาคารอื่น ๆ และเงินสดที่อยู่ในระหว่างเรียกเก็บ

2. เงินสำรองอันดับที่ 2 เป็นสินทรัพย์ทางการเงินที่มีสภาพคล่องค่อนข้างสูง เพราะสินทรัพย์เหล่านี้มีตลาดรอง หรือมีอายุไถ่ถอนสั้น แต่ขณะเดียวกันก็เป็นสินทรัพย์ที่ให้รายได้แก่ธนาคารด้วย ได้แก่ ตัวเงินคลัง และตราสารการพาณิชย์ต่าง ๆ

3. การให้สินเชื่อ

4. เงินลงทุนทางการเงิน

ถ้าอัตราส่วนของเงินสำรองอันดับที่ 1 และ 2 สูงเท่าใด สภาพคล่องของธนาคารก็ยิ่งสูงเท่านั้น การจัดการด้านสินทรัพย์เป็นแนวทางเชิงรับในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จะพยายามปรับการใช้เงินทุนให้สอดคล้องกับปริมาณขององค์ประกอบของแหล่งที่มาของเงินทุน

แนวทางที่ 2 การจัดการด้านหนี้สิน (Liability Management)

เป็นการดำเนินงานอย่างจริงจังเพื่อให้ได้เงินทุนมาเสริมสภาพคล่องเมื่อต้องเผชิญกับการสูญเสียเงินสำรอง หรือเพื่อให้มีความสามารถในการกู้ยืมแก่ลูกค้ารายใหม่ ถือได้ว่าแนวทางนี้เป็นแนวทางเชิงรุกในการบริหารการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารสามารถจัดการกับแหล่งที่มาของเงินทุนได้โดยกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย การกู้ยืมจากต่างประเทศ รวมทั้งการแข่งขันกันระดมเงินฝาก เพื่อมาสนองความต้องการถอนเงินฝากที่มากเกินไป ความคาดหมาย หรือสนองความต้องการกู้เงินของลูกค้ารายใหม่

แนวทางการจัดการด้านหนี้สินยังคงถือว่าเงินสำรองอันดับ 1 และ 2 เป็นแหล่งที่ทำให้ธนาคารมีสภาพคล่องเช่นเดียวกับแนวทางการจัดการด้านสินทรัพย์ แต่การที่จะพึ่งแนวทางการจัดการด้านหนี้สินมากเกินไป โดยลดสภาพคล่องของตนเอง ก็อาจทำให้ธนาคารประสบปัญหาขาดสภาพคล่องได้ง่าย

2.4 แนวคิดในการใช้อัตราส่วนทางการเงินเพื่อประเมินผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ (สมาคมสถาบันการศึกษาการธนาคารและการเงินไทย, 2549, น. 316-320)

โดยปกติอัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) ถือเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินฐานะทางการเงิน โครงสร้างทางการเงิน คุณภาพสินทรัพย์ ประสิทธิภาพ และความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ การวิเคราะห์งบการเงินถือเป็นกระบวนการประเมินฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ทั้งนี้การวิเคราะห์งบการเงิน นอกเหนือจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Approach) จำเป็นต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ควบคู่กันไป โดยหลักเกณฑ์ที่นิยมแพร่หลายในการประเมินคุณภาพคือ CAMEL Approach

ดังนั้นในการประเมินผลการดำเนินงานของธนาคารจึงนำหลักการประเมินคุณภาพตาม CAMEL มาประยุกต์ใช้กับหลักการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยพิจารณาจากอัตราส่วนทางการเงินควบคู่กันไป ซึ่งการวิเคราะห์ตามแบบของ CAMEL ประกอบไปด้วย

C : Capital Adequacy (ความเพียงพอด้านเงินกองทุน)

A : Asset Quality (คุณภาพของสินทรัพย์)

M : Management Quality (คุณภาพด้านการจัดการ)

E : Earnings (ความสามารถในการทำกำไร)

L : Liquidity (สภาพคล่อง)

อัตราส่วนแสดงความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital Adequacy Ratios: C)

- ก) อัตราส่วนระหว่างส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์ (Total Equity/Total Assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทุนทั้งหมดต่อสินทรัพย์ โดยปกติหากอัตราส่วนนี้สูง หมายถึงสถาบันการเงินมีทุนเหลือมากเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ ซึ่งสถาบันการเงินสามารถนำส่วนเกินทุนไปขยายกิจการ หรือกันสำรองสำหรับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้าได้
- ข) อัตราส่วนระหว่างเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Total Capital/Total Risk Weighted Assets) เป็นอัตราส่วนสากลที่ใช้ควบคุมมิให้สถาบันการเงินขยายสินทรัพย์เสี่ยงมากจนเกินกว่าเงินกองทุนที่มีอยู่จะรองรับได้ หากอัตราส่วนดังกล่าวสูง หมายถึงสถาบันการเงินมีเงินกองทุนเหลือพอเมื่อเทียบกับสินทรัพย์เสี่ยง ซึ่งสถาบันการเงินสามารถนำส่วนเกินทุนไปขยายกิจการ หรือกันสำรองสำหรับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ ต้องดำรงอัตราส่วนดังกล่าวที่ร้อยละ 8.50

อัตราส่วนแสดงคุณภาพของสินทรัพย์ (Asset Quality Ratios: A)

- ก) อัตราส่วนระหว่างค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้กู้ยืมทั้งหมด (Provision for Loan Losses/Total Loans) ถ้าสถาบันการเงินใดมีอัตราส่วนดังกล่าวสูง แสดงว่าสถาบันการเงินนั้นๆ มีหนี้สงสัยจะสูญที่ต้องตั้งไว้เป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญมากเมื่อเทียบกับเงินให้กู้ยืมทั้งหมด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่องบกำไรขาดทุนของสถาบันการเงินนั้น และกระทบต่อเงินกองทุนหรือส่วนของผู้ถือหุ้นในที่สุด
- ข) อัตราส่วนระหว่างสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อเงินให้กู้ยืมทั้งหมด (Non Performing Loans/Total Loans) ถ้าอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ แสดงว่าสินเชื่อที่ด้อยคุณภาพและไม่ก่อให้เกิดรายได้มีน้อยเมื่อเทียบกับเงินให้กู้ยืมทั้งหมด สะท้อนให้เห็นการจัดการคุณภาพสินทรัพย์ที่ดี

อัตราส่วนแสดงคุณภาพการจัดการ (Management Quality Ratios: M)

- ก) อัตราส่วนระหว่างรายได้ทั้งหมดต่อจำนวนพนักงานทั้งหมด (Total Income/Head Counts) ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงรายได้ของธนาคารต่อพนักงาน 1 คน มีสูง
- ข) อัตราส่วนระหว่างรายจ่ายทั้งหมดต่อจำนวนพนักงานทั้งหมด (Total Cost/Head Counts) ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงถึงค่าใช้จ่ายของธนาคารต่อพนักงาน 1 คน มีสูง

อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Earning Ratios: E)

- ก) อัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (Return On Equity: ROE = Working Profits/Total Equity) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงผลตอบแทนจากการลงทุนที่ส่วนของเจ้าของจะได้รับ โดยปกติ ROE สูง จะสะท้อนถึงผลตอบแทนคืนสู่ผู้ลงทุนสูงตามไปด้วย
- ข) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets: ROA = Working Profit/Total Assets) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของสถาบันการเงิน เมื่อเปรียบเทียบกับสินทรัพย์รวมที่มี (การใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์)

อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratios: L)

- ก) อัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก (Liquid Assets/Deposits) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงปริมาณสินทรัพย์สภาพคล่องของสถาบันการเงินที่สามารถรองรับการถอนเงินฝากหรือชำระเงินกู้ยืมเมื่อครบกำหนด หรือก่อนครบกำหนดในบางกรณี เช่น การเกิดวิกฤตศรัทธาในสถาบันการเงิน เป็นต้น ถ้าอัตราส่วนนี้สูง แสดงว่าสถาบันการเงินมีสภาพคล่องสูง ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ ต้องดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ของเงินฝาก

ข) อัตราส่วนเงินให้กู้ยืมต่อเงินฝาก (Loans/Deposits) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าสถาบันการเงินมีการนำเงินฝากไปให้กู้มากน้อยเพียงใด หากอัตราส่วนดังกล่าวต่ำ แสดงว่าสถาบันการเงินมีสภาพคล่องสูง เนื่องจากการปล่อยสินเชื่อมีน้อยกว่าเงินฝาก อย่างไรก็ตามการมีสภาพคล่องสูงเกินไป จะทำให้สถาบันการเงินได้รับผลตอบแทนต่ำด้วย เพราะสินทรัพย์สภาพคล่องที่ถือไว้จะให้ผลตอบแทนต่ำกว่าการปล่อยสินเชื่อ ดังนั้นสถาบันการเงินจะต้องมีการบริหารสภาพคล่องส่วนเกินให้มีประสิทธิภาพด้วย

2.5 แนวคิดในการสร้างภาพพจน์ธนาคาร (พรนพ พุกกะพันธุ์ และ ประเสริฐชัย ไตรเสถียร พงศ์, 2544, น. 275)

การสร้างความรู้และความเข้าใจ อันนำไปสู่ความศรัทธาเชื่อถือ ก็คือการสร้างภาพพจน์ซึ่งเป็นภารกิจขององค์กรขนาดใหญ่ที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจทางการเงิน การผลิต การวิจัยผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ การบริหารทรัพยากรบุคคลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจที่มีขอบเขตกว้างขวาง การยอมรับในชื่อเสียงจะเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จและยังเป็นสถาบันการเงินด้วยแล้ว จำเป็นจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าประชาชน อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

การสร้างภาพพจน์ เป็นพื้นฐานที่องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ทุกแห่งจะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะธนาคาร ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่อยู่ได้ก็เพราะความไว้วางใจ เชื่อถือ และศรัทธาจากลูกค้าผู้ใช้บริการ การสร้างภาพพจน์ของธนาคารให้ดีที่สุดในจิตสำนึกของลูกค้าผู้ใช้บริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ถ้าธนาคารสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีที่สุดไว้ในใจลูกค้า หรือไปนั่งในใจลูกค้าได้ ก็เท่ากับว่าได้วางรากฐานขององค์กรไว้อย่างหนาแน่น แม้เมื่อเกิดปัญหาหรือวิกฤตการณ์ใด ๆ ก็ยอมไม่สั่นคลอนและสามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้อย่างรวดเร็ว

2.6 วรรณกรรมปริทัศน์

สำหรับการศึกษางานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการระดมเงินฝากและปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ผู้วิจัยพบว่ามียุค 2 เรื่อง โดยเรื่องแรกเป็นงานวิจัยของ **ศิรินันท์ วัชรการ (2519)** ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินฝากและปล่อยสินเชื่อในช่วงปี 2500-2517 รวมทั้งมีการวิเคราะห์สัดส่วนของจำนวนสินเชื่อต่อเงินฝากของธนาคารในเขตกรุงเทพฯ และภูมิภาคด้วย ว่ามีการปล่อยสินเชื่อโดยใช้เงินที่รับฝากมาเป็นสัดส่วนมากน้อยเท่าใด ผลการศึกษาในครั้งนั้นพบว่า ธนาคารพาณิชย์มีการแข่งขันระดมเงินฝากกันมาก ซึ่งวิธีการก็มีมากมายด้วยกัน ได้แก่ การสร้างที่ทำการธนาคารให้โอ้อ่าเพื่อสร้างศรัทธาและความไว้วางใจให้แก่ผู้ฝากเงิน การเพิ่มบริการต่าง ๆ ที่ให้ความสะดวกสบายแก่ลูกค้า การจ่ายดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การแจกของชำร่วยเมื่อมีเทศกาลหรือเปิดที่ทำการใหม่ ตลอดจนการมีนโยบายในการบรรจุพนักงานเมื่อผู้สมัครสามารถหาเงินฝากได้ครบตามที่ธนาคารกำหนด ส่วนในเรื่องการปล่อยสินเชื่อนั้น ธนาคารมีปริมาณการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรกรรมในอัตราที่น้อย และยังมีปริมาณการปล่อยสินเชื่อในส่วนภูมิภาคไม่ถึงครึ่งของเงินฝากที่หาได้ในแหล่งนั้น ๆ โดยแหล่งที่ได้รับการปล่อยสินเชื่อเกินกว่า 60% ของเงินฝากก็มีอยู่เพียงไม่กี่จังหวัด นอกจากนี้การให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ ส่วนใหญ่มักเป็นการให้กู้ยืมระยะสั้น และต้องมีหลักประกัน ซึ่งทำให้ผู้ที่ต้องการเงินกู้ยืมอย่างแท้จริงต้องประสบอุปสรรค และยังพบอีกว่าลูกค้ามีการใช้เงินกู้ยืมไปในทางที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ยังมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาประเทศน้อย และบทบาทในการควบคุมธนาคารพาณิชย์ของภาครัฐยังไม่เกิดผลเท่าที่ควร

เรื่องที่สองเป็นงานวิจัยของ **เฉลิมพงศ์ ลิ้มผาณิตนิรันดร (2542)** ที่ได้ศึกษาการออกบัตรเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยเพื่อระดมเงินออม โดยต้องการเปรียบเทียบรูปแบบและวิวัฒนาการของบัตรเงินฝากในประเทศไทยกับต่างประเทศ รวมถึงพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อบัตรเงินฝากของลูกค้า และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อบัตรเงินฝากของประชาชน โดยเฉพาะปัจจัยด้านภาษี และยังศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การซื้อบัตรเงินฝากในช่วงก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษี ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของลูกค้าที่ซื้อบัตรเงินฝากส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับธนาคารพาณิชย์มานาน ลูกค้ามักจะซื้อโดยอาศัยความเชื่อใจเจ้าหน้าที่ของธนาคาร แม้ว่าจะไม่เข้าใจเงื่อนไขและลักษณะของบัตรเงินฝากอย่างถ่องแท้ก็ตาม และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อบัตรเงินฝากของลูกค้าคือ รายได้ประชาชาติ อัตราดอกเบี้ย และการเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายภาษีอากร โดยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงภาษีอากรแล้วนั้น ผลของรายได้ประชาชาติที่มีต่อปริมาณการซื้อบัตรเงินฝากเพิ่มขึ้น

ในขณะที่ผลของอัตราดอกเบี้ยต่อการซื้อบัตรเงินฝากลดลง ซึ่งแสดงว่าธนาคารพาณิชย์ไทยอาศัยช่องว่างของกฎหมายมาเป็นเครื่องมือจูงใจให้ลูกค้าทำการออมโดยการซื้อบัตรเงินฝากและช่วยลดภาระต้นทุนในการระดมเงินออม

งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยเรื่องแรกเป็นงานวิจัยของ **ดุสิตา บุตรทวี (2536)** ที่ได้ศึกษาถึงการบริหารสินทรัพย์กับการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยมุ่งศึกษาปริมาณและคุณภาพของสินเชื่อที่ธนาคารให้กับลูกค้า ผลการศึกษาพบว่าสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อในปริมาณที่สูงขึ้น จะทำให้ความสามารถในการทำกำไรสูงขึ้นในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่และขนาดเล็กเท่านั้น ขณะที่กลุ่มธนาคารขนาดกลางให้ผลที่ตรงกันข้าม ทั้งนี้คาดว่า เป็นผลมาจากสินเชื่อที่มีปัญหาที่ทำให้บางธนาคารในกลุ่มธนาคารขนาดกลางประสบปัญหาขาดทุนติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลายปี เนื่องจากมีสินเชื่อที่ธนาคารไม่ได้รับการผ่อนชำระเป็นจำนวนมาก (Non-Performing Loan) แต่ธนาคารยังไม่ตัดเป็นหนี้สูญ ขณะที่การวัดคุณภาพสินเชื่อในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ ไม่สามารถอธิบายผลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากขนาดของค่าเผื่อหนี้สูญโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าขนาดของสินเชื่อมาก นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการที่ขนาดของกำไรเป็นตัวกำหนดการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สูญในเวลาเดียวกัน และในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กก็ไม่สามารถใช้สัดส่วนค่าเผื่อหนี้สูญเป็นตัวบ่งชี้สินเชื่อที่ไม่มีคุณภาพว่าเป็นสาเหตุที่บั่นทอนความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร เนื่องจากขนาดของค่าเผื่อหนี้สูญแปรตามกับอัตราผลตอบแทนของการทำกำไร

อีกเรื่องเป็นงานวิจัยของ **พิสิทธิ์ ตันมหาพราน (2540)** ที่ได้ทำการศึกษาโครงสร้างตลาด พฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงก่อนและหลังการเปิดเสรีทางการเงิน โดยมุ่งศึกษาการผูกขาดของธนาคารพาณิชย์จากโครงสร้างตลาดของเงินฝาก สินเชื่อ และทรัพย์สินในครอบครอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนเปิดเสรีทางการเงินธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ มีการผูกขาดของเงินฝาก สินเชื่อ และทรัพย์สิน อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ยกเว้นในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางที่พบว่าการผูกขาดต่ำมาก ทั้งนี้เป็นเพราะธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มนี้ มีจำนวนสาขาและกลยุทธ์ที่ใช้ในการแข่งขันใกล้เคียงกัน ขณะที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์อื่นๆ มีจำนวนสาขาที่มีความแตกต่างกันมาก ทำให้ส่วนแบ่งตลาดมีความเหลื่อมล้ำกันสูง ซึ่งนำไปสู่การผูกขาดที่สูงนั่นเอง แต่เมื่อมีการเปิดเสรีทางการเงินแล้ว พบว่าธนาคารพาณิชย์ทุกกลุ่มจะมีการผูกขาดลดลง ยกเว้นกลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ที่มีการผูกขาดเพิ่มขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การเปิดเสรีทางการเงินทำให้ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่มีส่วน

แบ่งตลาดของเงินฝาก สินเชื่อ และทรัพย์สินในครอบครองสูงอยู่แล้วในประเทศ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานได้มากขึ้น ประกอบกับความได้เปรียบจากการที่มีเครือข่ายสาขาอยู่ทั่วโลก จึงทำให้มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ส่วนแบ่งตลาดจึงสูงขึ้นตาม สำหรับกลุ่มธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ที่มีการผูกขาดลดลงนั้น เป็นเพราะว่ามาตรการต่าง ๆ ของการเปิดเสรีทางการเงิน เช่น การผ่อนคลายการดำรงพันธบัตรรัฐบาลในการเปิดสาขา การผ่อนคลายทางด้านอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กที่เคยมีข้อจำกัดในการเปิดสาขา ก็สามารถเปิดสาขาได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำให้ธนาคารพาณิชย์เหล่านี้มีโอกาสในการเพิ่มส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น จึงเป็นผลให้การผูกขาดของธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มต่าง ๆ ลดลง

จากผลการศึกษางานวิจัยในอดีต และประเด็นที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้นี้สามารถสรุปความแตกต่างได้ตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1

สรุปประเด็นงานวิจัยในอดีต และงานวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยในอดีต	งานวิจัยในครั้งนี้
1. ศิรินันท์ วัชรากร ศึกษาบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินฝากและปล่อยสินเชื่อ ทฤษฎีที่ใช้: ไม่มี 2. เฉลิมพงศ์ ลิ้มผาณิตนรินทร์ ศึกษาการออกบัตรเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยเพื่อระดมเงินออม ทฤษฎีที่ใช้: ทฤษฎีเกี่ยวกับการออมแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของอัตราดอกเบี้ยต่อการออม 3. ดุสิตา บุตรทวี ศึกษาการบริหารสินทรัพย์กับการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยมุ่งศึกษาปริมาณและคุณภาพของสินเชื่อที่ธนาคารให้กับลูกค้า ทฤษฎีที่ใช้: ทฤษฎีการบริหารสินทรัพย์ให้ได้กำไรสูงสุด 4. พิสิทธิ์ ตันมหาพราน ศึกษาโครงสร้างตลาดพฤติกรรมและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงก่อนและหลังการเปิดเสรีทางการเงิน ทฤษฎีที่ใช้: ทฤษฎีการวัดโครงสร้างตลาดจากการกระจุกตัว และทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดกับผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์	- ศึกษาพฤติกรรมกรรมการระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่จัดตั้งใหม่ โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมและกลยุทธ์การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และยังทำการศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารธนาคารโดยวัดจากอัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งเป็นการวัดผลเชิงปริมาณ ควบคู่กับการวัดผลเชิงคุณภาพตามหลักของ CAMEL Approach ได้แก่ ความเพียงพอของเงินกองทุน คุณภาพของสินทรัพย์ คุณภาพด้านการจัดการ ความสามารถในการทำกำไร และสภาพคล่อง ทฤษฎีที่ใช้: ทฤษฎีอุปทานของเงินออม ทฤษฎี Transaction Cost ทฤษฎีการดำเนินงานและการบริหารสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ - งานวิจัยในอดีต ทำการศึกษาภาพรวมของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ แต่งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของธนาคารธนาคารเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของธนาคารจัดตั้งใหม่ที่ถูกจำกัดขอบเขตการดำเนินธุรกิจในช่วงแรก และได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบในเวลาต่อมา - ช่วงเวลาที่ทำการศึกษานี้ มีความเป็นปัจจุบันมากกว่า จึงสะท้อนให้เห็นสภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างตลาด ภาวะการแข่งขัน และกฎระเบียบของทางการ

ที่มา : สรุปรวมรวมงานวิจัยในอดีต ได้แก่ ศิรินันท์ วัชรากร (2519) เฉลิมพงศ์ ลิ้มผาณิตนรินทร์ (2542) ดุสิตา บุตรทวี (2536) พิสิทธิ์ ตันมหาพราน (2540)

นอกจากนี้ เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ ก็ยังไม่พบว่าม้งานวิจัยเรื่องใด ที่มีการศึกษาพฤติกรรมในการระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ เหมือนกับงานวิจัยในครั้งนี้

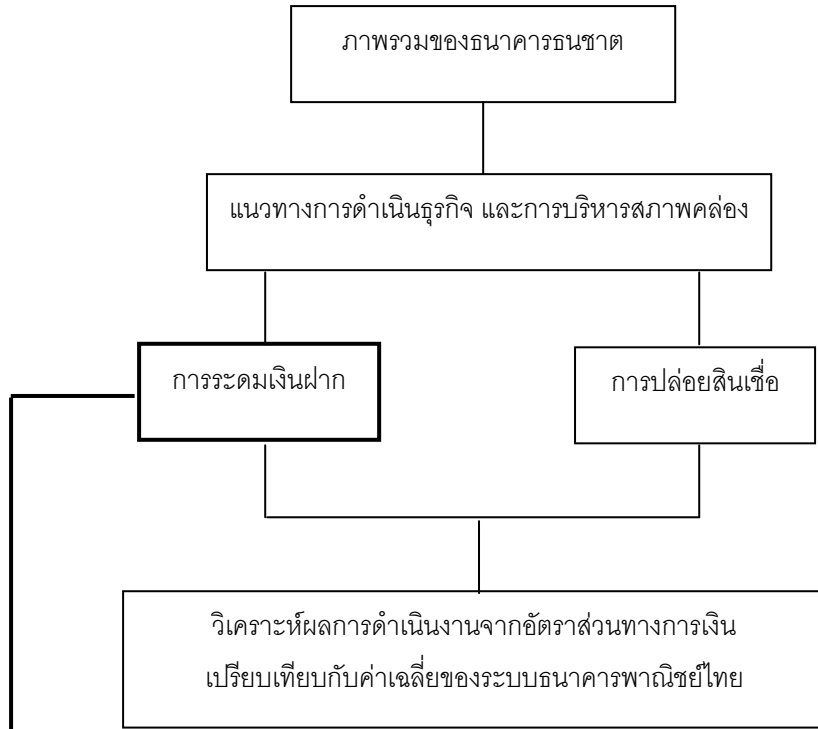
2.7 กรอบการวิเคราะห์

การศึกษาในครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิเคราะห์ ซึ่งถูกแบ่งเป็น กรอบใหญ่และกรอบย่อย โดยกรอบย่อยจะเป็นกรอบที่ผู้วิจัยเน้นในการใช้วิเคราะห์เพื่อให้เห็นผล การศึกษาของงานวิจัยนี้

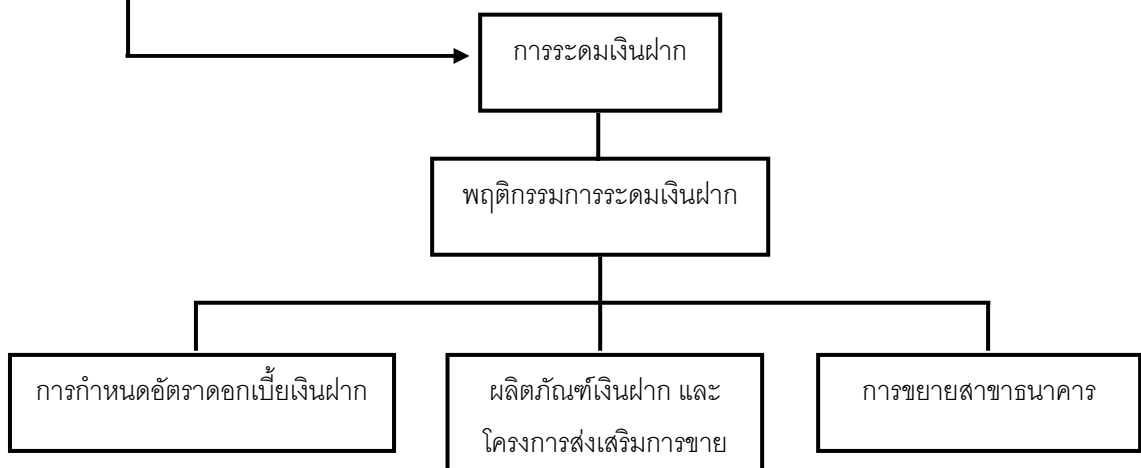
กรอบใหญ่ (ภาพที่ 2.2) เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ต้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของ ธนาคารธนาชาติ ได้แก่ ความเป็นมาในการจัดตั้งธนาคาร การดำเนินงาน การระดมเงินฝาก การปล่อยสินเชื่อ และผลการดำเนินงาน

กรอบย่อย (ภาพที่ 2.3) เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยใช้เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการ ระดมเงินฝากของธนาคารธนาชาติ ได้แก่ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ผลิตภัณฑ์เงินฝาก โครงการส่งเสริมการขาย และการขยายสาขาของธนาคาร

ภาพที่ 2.2
กรอบใหญ่ที่ใช้ในการวิเคราะห์

ภาพที่ 2.3
กรอบย่อยที่ผู้วิจัยเน้นในการใช้วิเคราะห์

ที่มา : โดยผู้วิจัย